

Са пута Његова Величанства Краља

Рано изјутра у суботу 1. ов. мј. Његово Величанство Краљ кренуо се на пут по сјеверо-западним крајевима Црне Горе. Посјетио је Цуце, Грахово, Бањане и Рудине. Господар поодавно није био у средини народа на тијем странама Своје државе. Обузела Га је била жива жеља, да види мјеста, за која Га везују тако дивне успомене из потоњих ратова. Желио је да се нађе у самој средини јуначкога народа поменутијех крајева, да би га свега лакше загрлио и показао му Своју љубав и очинско старање.

До Мулина Почивала испод Чекања Краљ се са пратњом довео у аутомобилу. Кроз студени јутарњи ваздух позне јесени хита брзи аутомобил. Небо је чисто као венецијанско стакло. Силуете гористаснога Ловћена обасуте су руменим зрацима јутарњег сунца. Чисти ваздух високих планина доприноси те се, као у каквој панорами, погледом може ухватити свака удубина на ловћенској главици. На погледу црквике на Ловћену Господар се побожно крсти, препоручујући се молитвама Својега великога ђеда, прослављенога pjesника „Горскога Вијенца“.

Живио Краљ! — громогласно поздравиле Ђеклићи Господара кад се аутомобил зауставио на Мулину Почивалу.

Диван призор! На лијево се пружа планински пут за Грахово. Далеко по њем разасута пратња. Све је спремно за полазак. Господар назива Бога Ђеклићима. Пита их за домаће послове. Топло им захваљује на изразима љубави, којом су предусредили Њега и краљевску породицу приликом лањскога боравка међу њима. Он то никад неће заборавити. Ђеклићи су особито били потресени Краљевим ријечима. Клицању нема краја. Благосиљају Господара и све Његове на дому. А шта је љепше од народнога благослова! Краљ им још једном захваљује и наређује да од Његове стране буду на томе мјесту почашћени.

Започиње путовање. Краљ узјаха поносна хата. За Њим генерали сердар *Јанко Вукотић*, *Митар Мартиновић*, *Блажо Бошковић*; мини-стар председник *д-р. Томаковић*; војвода *Стево Вукотић*; *д-р. Божић*; командири *Ђурашковић* и *Бећир*; *Милош Живковић*; официри *Новаковић*, *Вуксановић*, *Врбица* и *Симовић*, и остала многобројна пратња. Напријед испред Господара хитро корача подлучета подофицира са заставом. Ску Господара перјаници. Цијела поворка потеже се готово за пола километра натраг. Бива то растојање каткад дуже и од километра. Зависило је од пута. Коњи весело поскакују, јахачи трепере. Свак је расположен. Подофицири пјевају јуначке пјесме. Нико се не обзира на теготе пута, који и није онолико незгодан, колико су многи раније претностављали. Шале, задиркивања, пјесме, посматрање страховите и у исти мах величанствене природе — све се то слило у један и исти утисак, у исто расположење, које је свије-

ма било заједничко. Сви су били занесени Господаревим држањем на коњу, Његовом очинском пажњом према свакоме, Његовом младичком издржљивошћу и добрим расположењем, које никоме није дало ни да се сјети умора од пута.

Вазда је готово свијема био на погледу. Његова витешка појава на коњу свакоме је од пратње лебдила пред очима. Сјајни сунчани зраци преливаху се по везовима Његова јелека и по срми Његова седла. И што се даље одмицало, сунце је бивало све топлије. Од 9 час. прије подне настала је готово и врућина. Гдје је сликар да вјештачком кичицом на платно пренесе боје неба и врлети онога дивнога дана! У срцу смо катунске нахије, у срцу Црне Горе — јуначког срца Српства. Десно је Чево, „гнијездо скопова“, лијево су високе главице, чијим је врховима огледало пучина Бококоторског Залива. Море од камења! Ту је кроз вијекове чувана српска и балканска слобода. Свака стопа тијех кршева преливена је људском крвљу. На све стране испреплићу се непроходни и неприступачни горски кланци. Положаји јединствени за војничку одбрану. У њима се осјећа поузданост духа, лијепост срца. А за њих је везана сплннија љубав него за богате равнице. Они су снага ове земље.

У 9½ час. Краљ се зауставио пред црквом у селу Грабу. Звона звоне, народ одушевљено поздравља Господара. Сви сјахаше са коња. Краљ улази у цркву, стоји пред иконостасом, крсти се и за тренутак два задржао се у толикој молитви. Храм је посвећен преносу мошти Св. Николе, и обновљен је 1898. Добро је очуван. Око њега свуда ред и чистоћа. Послије кратког починка пут је настављен. Сунце све више жеже. Врлетима нема краја. Планински пут час се спушта, час диже, вијугајући се у безброј завоја. Гласи звона са оближњих сеоских цркава одјекују кроз гудуке и поздрављају Краљев долазак. Са једнога брда до другог дозивају се мјесни становници и јављају један другоме да долази Господар. Гдје год успут сретне дјецу, Господар их дарива. Исто тако старце и старице. У Бати дочекали су Краља предшколом мјештани са школском дјецом и учитељем. Краљ се мало с њима разговарао, даровао је школу, па је продужио даље. На Извору је опет била краћа пауза док су се коњи одморили и напојили. Био је већ прошао 1 час по подне кад је Краљ приспио на Трешњево. Непрегледна множина народа из Цуца слегла се на Трешњево. Мало симпатично и чисто мјесто у планинској плодној котлини било је окићено заставама. Народ је у густим редовима чинио шпалир до хладњака, гдје је била спремна трпеза за ручак. Чим се Краљ појавио са пратњом, захорило се клицање. Народ се тискао око Краљева хата. Свак се отима да му пољуби руку. Многи су били задовољни, да се дохвате Његових хаљина. Звонким гласом Краљ је поздравно искупили народ, који

је одвратио заносним дуготрајним клицањем. Милостиво се поздравивши са главарима, пошто је одјахао, Краљ се упутио са пратњом према хладњаку. Сви посједаше за дугачку трпезу, за којом је било мјеста за 180 гостију. Око трпезе у кругу стајао је народ: на једној страни мушки, на другој женске. Све сами прваци од Цуца служили су Господара и Његову пратњу. Гостољубиви Цуце такмичили су се да што боље задовоље госте, на које су оставили најпријатнији утисак својим редом, учтивошћу, предусретљивошћу и топлином јуначке душе. У оној збијеној маси Цуца мушкога и женскога пола, која је стајала око трпезе, могле су се готово на свакојем лицу примјетити црте класичних типова, који сачињавају цијељ јунаштва и чојства ове земље. За вријеме ручка Господар није скидао поглед са присутнога народа. Био је дирнут народном љубављу и много задовољан добрим изгледом Својих војника.

— Здрави сте, Цуце! Хвала вам! — Господар подиже чашу у сред ручка, наздравивши народу.

Одушевљени усклици проламаху ваздух након тијех ријечи.

Послије ручка Краљ је призвао старице из народа. Желио је да види све оне, које су у потоњем рату војци носиле тајин. Оне су се издвојиле и слободна корака изашле су пред Господара. Какве дивне старице! Све се још добро држе, одржишито говоре и поносе се својом прошлошћу. Једну ће старицу Господар запитати: како је и има ли још кога на дому. Она му одговори: „Немам никога, Господару! Имала сам домаћина и јединца, који су ми оба погинули“. И поћута тренутак, па настави: „Нека је хвала Богу, не мари што сам их изгубила, само кад је отаџбина победила, и кад си нам Ти здрав, мили Господару!“ Дубоко потресен тијем ријечима, Краљ захвали честитој старој Црногорки, те поче и њој и свијема осталијема причати, како су им домаћини и синови имали рашта изгинути, јер је Црна Гора, захваљујући Њиховој јуначкој смрти, данас јака, виђена и славна у свем свијету. Са пуно разумљиве једноставности и дубине осјећања Краљ је за тијем хвалио заслуге свијех онијех жена, које су за својим мужевима у бој носиле тајин. Хвалио је старе, соколио младе, да се и оне угледају на своје мајке, које имају исто толико заслуга за Црну Гору као и њихови мужеви. Послије се окренуо домаћинима, па је и њих поучавао и храбрио. Они су сви, стари и млади, нетремице гледали у својега Господара и жељно примали срцу Његове ријечи, које потицаху од срца срцу, од јунака јуначима, од оца ћаци, од љубљенога Господара Његовине вјерноме народу. Свака ријеч, израз, фигура била је за многобројне слушаоце повод за узбуђење и радосни душевни потрес. По томе су Краљу приступали и мушки и женске. Свако је од њих понешто је питао. Много их је даривао, нарочито старије женске, које су у ратовима носиле тајин и муницију. Ђецу је Краљ миловао, поучавао, храбрио и свакоје дијете даривао. До суза је био дирљив тај призор. Глава-

рима је Краљ захваљивао на савјесној служби и подстицао их, да буду постојани у врлинама и да вазда свијетле добрим примјером.

Вријеме ручка мало трајаше, јер се хитало да се прије заласка сунца стигне на Грахово. У 2 часа Краљ је устао, захвалио Цуцама на дочеку и гостољубљу, па је узјахао на коња. У пратњу се придружише неколико Граховљана са племенским капетаном г. Ковачевићем, који је с њима био изишао до Трешњева у сусрет. Осим њих су се придружили до Грахова и више Цуца. Поворка се кренула најтежим дијелом пута. Пјесма, прича и шала испуњаваху и вријеме путовања од Трешњева.

Око 4½ сата по подне Краљ је са пратњом сишао у пространо граховско поље. Са околних цркава брује звона. Коњи весело грабе пољем и хитају према вароши, у коју се приспјело испред 5 часова. На крају вароши, на улазу, постројена школска ћеза. За ћезом густе редови народа. Све је лијепо обучено. Куће искићене заставама. Свуда притиснуо непрегледан свијет. Учитель г. Гојко Јакшић ступи пред Краља и поздрав Га ватреним родољубивим говором. Говорио је у име омладине граховске. Кад је завршио, наста дуготрајно клицање. Господар је на све стране са коња топло захваљивао. За тијем изађе напријед свештеник граховски госп. Ђуро Ковачевић, и у име Граховљана поздрав Краља кратким говором, у којем је истакао све Господареве заслуге за земљу и народ, давши изрза вјерности Граховљана наспрам Пријестолу. Још говорник није био изговорио ни потоње ријечи, а народ се заталасао у одушевљењу, кличући Господару. Јединствен призор. Господар се крену на коњу са пратњом напријед кроз улице. Као каква силна ријека кроз њих се преливају валови народа. У трен ока Краљев хат је био опкољен од густе масе свијета. Нико се није обзирао, хоће ли га згазити који од коња многобројне пратње иза Господара. И старо и младо, и мушко и женско хитало је да се приљуби уз Краља. Изгледало је као да је сва она маса жељела да Му у исти трен целива руке, да Га у исти мах пригрли уз своје груди, у којима тако силно бије за Краља срце свијех Граховљана. И кад је маса женскога свијета похитала напријед, машући марамама и топло кличући Краљу, мало се ко могао устегнути да не задрхће од узбуђења. То је био снажни и спонтани излив народнога одушевљења, којем не бјеше граница. На дугачкоме одстојању све до школе, гдје је био шатор за Краља, гомилала се народна маса. Тек кад је Краљ сјахао, народ се стишао. Пред школом Краљ је захвалио Граховљанима. Народ се по томе почео разилазити по вароши, да би се Краљ могао одморити од пута. На пољани у башти школској био је намјештен Краљев шатор. Вриједне слуге дворске раније су стигли са комором и све удесили што је потребно за удобност на оваквине путовању. Хитро се разлетјеше на све стране са услугама за Господара и пратњу. Краљ се је

поред свијех тегота пута добро осјећао. Сви су Му из пратње честитали на издржљивости, дивећи се Његову добру изгледу. Чим се мало одморио, Краљ је наредио г. д-ру Перацију да телеграмом изјави Краљевску Породицу на Цетињу о срећном доласку на Грахово. Предсједник владе г. д-р Томановић опширном депешом изјавио је господу министре, који су остали на Цетињу.

По заласку сунца пред шатором је наложена ватра. Око ње су намјештене столице. Краљ је прије вечере легао да се одмори, а господи из пратње су се разишла по вароши ради конака. Неки су остали код огња да се грију, јер је у вече било много студено. У 7 час. била је намјештена пред шатором трпеза за вечеру. Краљ је сјао за трпезу са г. предсједником владе и неколицином господе из пратње. Умор од дугога пута и дневне врућине бјеше савладао код свију вољу за јелом. По вечери искупили су се код огња око Краља сви из пратње и више главара граховских. Краљ је краће вријеме причао, па се иза тога са свијема опростио и пошао под свој шатор на починак. У наоколу су биле наложене ватре, код којих су се цијелу ноћ гријали неуморни перјаци и окретни подофицири. А у вароши је продужено народно весеље до неко доба ноћи. Из свијех кућа хориле се пјесма. Прозори су били осветљени. Цијела варошица пливала је у општој радости. Из Рисна и Кривошија било је дошло много гостију. Рисанско пјевачко друштво увеселавало је раздрагани народ дивном српском пјесмом.

Као и обично, Краљ је први поранио. Још прије зоре изашао је пред шатор и сјао је код огња. Осјећао се освјежен и расположен. За мало, па је дошла и пратња са народним главарима. Цио дан, у недјељу 2. ов. мј., био је посвећен Граховљанима.

На 8 час. Краљ и пратња узјаше на коње и пођоше у шетњу кроз варош. Поновиде се исти призори као и синоћ за вријеме дочека. Маса народне пратње су Краља клицањем. Краљ се код појединих група заустављао. Овога или онога човјека из народа запитао би понешто, па би продужио даље. Особиту пажњу Господар је указао групи Ришњана и Кривошијана, који су Га дочекали на улици. После тога Краљ је изван вароши посетио мјесто јуначке погибије десет Петровића у боју 1836. године. У 10 час. прије подне бјеше на пространом пољу реви трупа. Подалје од војске прекрила поље велика маса народа, која је Краља при доласку бурно поздравила. Постројен је био 1. батаљон вучедолске бригаде. Војска је учинила одличан утисак својим изгледом и држањем. Краљ је на коњу са пратњом прошао испред свијех редова. На лицу Му се могао прочитати израз задовољства. Пошто је свршен преглед, Краљ је скинуо капу и звонким гласом ускликнуо:

Хвала ви, Граховљани! Живјели!

Ове ријечи изазваше код војске и народа силно одушевљење, које се слило у дуготрајно клицање. Одмах по ревију Краљ је пред својим шатором примио војничке главаре. Захваљујући им је на ревности.

По подне је био пријем народа. Краљ је желио да приступи Краљу. Ма да је вријеме било одмјерено, Господар је свакога примио и све гледао да задовољи.

Депутацију Ришњана предвео је уважени начелник ришњанске општине г. *Гатовић*. Краљ је веома срдечно примио Ришњане. Рекао им је, да

је међу њима вазда било људи, да су се они увијек такмичили у добру, па је по томе питао г. *Гатовића* за мјесне прилике и материјално стање народа. Уз Ришњане је стајала и велика множина Кривошијана, које је Краљ такође топло примио. Напоменуо им је свијема, да су одлични Његови односи са њиховим љубљеним и свуда уваженим *ћесаром*, да им је *црешоручио да буду исправни грађани*. Обећао је, да ће ускоро бити готов нови колски пут од Никшића до Грахова, те ће отуда видјети користи у трговини и саобраћају и Кривошијани и Ришњани. Једноме староме Кривошијанину, који одавно живи у Црној Гори, Краљ је даровао за успомену златник од 100 перпера. Једној старици из Кривошија, којој је муж погинуо у устанку 1869., а син јој је умро недавно у Америци, тако да је остала без игде икога свога — Краљ је обећао, да ће се заузети код Народне Скупштине да јој се даде доживотно годишње издржавање. Старица, која иначе стално живи на Грахову, до суза је била ганута Краљевом милостију. Љубила је Господару руке. Многим старијим женама из Кривошија, Рисна и околине Господар је ради успомене даривао мањи или већи златник перпера. Једна жена из Херцег Новог пришла је том приликом Господару, и, ма да није сиromашна, замолила Га је, да и њу обдари ради успомене. Рекла је, да ће тај дар чувати у својој кући ради вјечнога сјећања и предавати га од кољена кољену. Кад ју је Господар обдарио златником перперским, њеној радости не бјеше краја. Цијеливала је златник као какву светињу. Присутни су били потресени тијем изразом узвишених чувстава. До пред само вече ређаху се такви и слични призори. Пред вече је било коло. Господар је посматрао народну игру. У коло се хватала и пратња Господарева. Народ је свјесан, чист, отресит, нада све тајније и учтив. Иза паузе опет се све скупи око Господара. Мајке, сестре и кћери потискују се напријед да виде Краља и да боље чују Његове ријечи.

— Пустите их, — рећи ће Краљ — јер њима имам много да захвалим. Шта би било од војске, да нам у бојоњем рату њих не бјеше!

И наизмјенце се обновљало све до мрака час коло, час прича са народом, тако једноставно, а дирљиво, да би се томе морали дивити и посматрачи из најкултурнијих великих народа.

По вечери до 11 час. Краљ је са пратњом сједио под својим шатором. Провео је вријеме у причању о утисцима са пута.

Прије зоре у понедељак 3. ов. мјес. већ је све било спремно за полазак на Велимје. Око 8 час. Краљ је са пратњом продужио пут. Граховљани су Га испратили до у дно поља. Растанак бијаше срдчан и дирљив. Народ је дуго клицао за Господаром, желећи Му срећан пут. Краљ је са коња захваљивао.

Освртао се према Грахову... „Војскака надалиште — Грахово је било наше — Крст и мјесец на лицу му — Зеленом се завађаше“.

Од стране Граховљана придружише се пратњи поп Ђуро Ковачевић и капетан Ковачевић, а од стране Ришњана начелник г. *Гатовић* и још два Ришњанина. Пут је отпочео уз кланце и стрмени. Какве горостасне стијене и клисуре! Само орловима мјесто је међу њима. Долази се до висоравни, која се успела близо хиљаду метара изнад мора. Природа бива љепша. Указују се пошумљене главице и плод-

не њиве са пасиштима. У лијево се виде брда на аустриској граници. Официри из пратње тачно објашњавају осталој господи, гдје се налази која фортификација и куд иде граница. На путу свуда Краља предусријетају групе народа. И десно и лијево Краљ дарива дјецу, жене и старце. Или дарива сам, или наређује услужном командиру Бећиру да од стране Његове понесе дар којем лицу украј пута. Краљ је искорјенио обичај старих српских владалаца, који су по народу путовали о његову трошку. Он не жели да својем народу буде на терет и да га излаже трошкови. Дарива богато школе, цркве, жене, децу и спремљене трпезе. Жељно се очекивало, да се час прије види Граховца, покрај којег пролази пут за Велимје. У 9^{1/2} часова прије подне приспјело се до њега. Краљ је са пратњом пошао на једно оближње брдо, са којег је добар поглед на цио Граховца. Са пријетом су сви присутни посматрали мјесто сјаја и славе црногорског оружја. Окружен пратњом, Краљ је подуже сједио на једноме камену и објашњавао план и извођење битке на Граховцу. Изређани су били сви моменти, који су утицали на ту славу побједу црногорске војске. За тијем је Краљ устао, скинуо капу, прекрстио се, и све присутне позвао, да управе поглед на небо пред пријестом Творца свијета, да му топло захвале за заштиту и милост, коју је вазда указивао Црној Гори, и да души погинулих на Граховцу даде вјечни покој, а њихове потомке да подржи у вољи, родољубљу и храбрости, те да навикне иду стопама граховских побједитеља, којима нека буде слава и хвала, док је Црне Горе!

Слава им, слава! — громко се одазва пратња, побожно се прекрстивши и поклонивши откривене главе према Граховцу.

Под свечаним утисцима Краљ се са пратњом кренуо даље на пут. Дуго се вукло, јер је утисак са Граховца освојио душе цијеле пратње. У Осјеченици Краљ се задржао неколико минута, да се поздраве са испуњеним народом. На Вилусе се стигло на подне. Пред школом дочекао је Краља многобројан народ са школском дјецом. Учитељ г. Ђурић поздравио је Господара кратким, али веома лијепим говором. У патриотском жару изјавио је жељу, да Вучедолски Побједник скупим око Себе све што је у Српству разасуто и утјешу све, што је распакано. Ганут поздравом, Краљ је срдечно захвалио, па је, уз усклике народа, кренуо лијепој вилушкој цркви да се помоли Богу. По изласку из цркве Краљ је пошао под хладњак, гдје је за сву пратњу била спремљена трпеза. Поновиде се исти призори као у Цуцама. Народ раздраган. По даље око трпезе вије се оро уз пјевање јуначких пјесма. Све је из народа лијепо и чисто одјевено. И старо и младо задивљује својим држањем. Младост је пуна здравља и ведрице. То је витешки и господски народ, поносан, свјесан и пун поуздања. И овдје се осјетила Господарева обилна даржљивост према црквама и школама и старицама и дјечи. За свакоје од сиротних нашао је ријеч утјехе и милостије.

Одмах иза ручка Краљ је наста-вио пут. Ни мало Му се не познаје умор. Шали се са пратњом, показује поједина села и по каткад се зауставља код народних група. Женски свијет свуда успут дочекује Краља пјесмом. Пошто је навратио код цркве на Спили, гдје се задржао пола часа међу народом, Краљ је приспио на бањску границу на 3 часа по подне. Ту се Краљ о-

простио са попом Ђ. Ковачевићем, наредивши му да у име Његово Граховљанима испоручи Његову трајну захвалност на дочеку и изјавама оданости и вјерности. На граници Бањана Краља је дочекало преко 300 коњаника. Поп Иво Копривица поздравио је у име Бањана Господара заносним говором. Поворка се за тијем кренула за Велимје. Затутња читава једна страна под масом Бањана на коњима. Уза једно велико брдо, не пазећи на шипраг и кршеве, Бањани полетјеше на коњима као муње, пратећи пут Господару. Пјесма одјекује по брду. У свакога срце јаче бије. Одушевљење захватило сву ону масу, која не зна за умор, већ хитро јури стрмом страном. Као талас узбуркана мора велика поворка коњаника лелујала се послије низ брдо према Велимју, у које је Краљ приспио у 4^{1/2} часа по подне. На улазу у варошицу стоји непрегледна маса народа из мјеста и околине.

Настојатељ манастира Косијерева г. Симоновић поздравља Краља испред народа кратким лијепим говором. Одушевљење неописано. Краљ и пратња на коњима пролазе кроз варошицу између густих народних редова и силазе низ брдо до шатора пред школом. Народ се збио за Краљевим коњем. Капе лете из шака у вис од одушевљења. Клицање пролама ваздух. Жене поздрављају пјесмом. Варошица окићена, сва у свечану руху; народ чист, здрав, одјевен, пун љепоте. Бистрина, честитост, јунаштво и отреситост огледају му се на лицу. По доласку и краћем одмору Краљ је примио бањске главаре. Иза вечере код ватре пред шатором велики сједник. Краљ је окружен пратњом и народним бањским првацима. Ређају се јуначке приче и старе успомене из бојева и ратова. Пламен каткад букне и осветли Краљево лице, па проспе свјетлост и по лицима главара. Буде се призори и нижу слике из еписке прошлости нашега народа, из онога славнога времена, кад је, по ријечима пјесника „Балканске Царице“, „*било више карактера, чојства, части*“. И ко би могао замислити, да ту, поред наложене ватре на пољани, окружен мраком дубоке ноћи, у средини својих главара, својих поданика из народа, као стари друг међу својим ратним друговима, сједи један Краљ, отац читавога једнога народа!

Сјутра дан, у уторак 4. ов. мј., Краљ је примао Бањане. Као и на Грахову сад је било примање, сад народна игра. Господар је био особито задовољан и расположен. Кад је једнога постаријега бањског главару у шали запитао, да ли му је мило што их је посетио, главар од узбуђења није могао ријечи да одговори, већ му сузе потекоше низ лице. Оне су одиста више говориле него и најљепша и најдужа бесједа. Дирљиво је било погледати, кад је Краљ око Себе скупно сву присутну дјецу, која су Га љубила у руку и у крајеве од халина. Краљ их је очински миловао и богато даривао. И старице из Бањана Господар је примио, па је и њих све редом обдарио. Прије подне истога дана био је и пријеглед војске код новог стана бригаде. И овдје је Господар био задовољан држањем војске. По подне је било гађање из топова, а за тијем народно весеље. У вече послије вечере Краљ је звао на сједник пред шатор око ватре многе људе из народа. Бањанин Јован Матовић је прекрасно уз гусле испјевао боју на Граховцу. По томе је Господар причао о прошлости и јунаштвима Бањана, а присутни стари Бањани

проширивали су приче својим успоменама и доживљајима. У свакога од присутних остаје то вече у вјечитоме сјећању. Сваки ће се са задовољством сјећати тренутака проведених у средини Бањана, који су били: „учесници — осуднога оног дана — дан двобоја Књажевога — на Вучји Дб и Султана“.

Испраћен од масе народа, Господар је сутра у сриједу у 8 час. из јутра наставио пут за Рудине. На излазу из Велимја застало је на коњу и овако је захвалио народу:

— Хвала вам, драги Моји Бањани. Ја сам много задовољан што сам ова два дана био у вашој средини. Враћам се између вас радосна срца и њун охрабрења за будућност. Остајте Ми сви збогом!

— Срећан Ти пут, мили Господару! — једногласно одзива се сав народ. Живио, живио!

На Велимљу се Господар опростио и са начелником рисањским г. Ћатовићем, милостиво му захваливши на пажњи.

У 11 час. прије подне Краљ је приспио у Рудине пред школу. Војска је била постројена. Народа и ту непрегледна маса. Дјеца око школе. Женски свијет у полукругу око хладњака, гдје је била трпеза. Рудињани су такође спремили величанствен дочек. Све сами поносни људи, отмјене појаве, отворена држања. Сваки учтив и предусретљив и особито пажљив у услуживању гостију. Око трпезе су се такмичили који ће бити дочекљивији. И они су у пуној мјери оправдали оно одлично мишљење стразнога свијета о васпитању нашега народа. Послије ручка Господар је са пратњом изашао на брежуљак под једно дрво, гдје је у хладу желио, да пред Њега изађу старице, које су у ратовима за војском носиле тајин. Било их је доста. Све су још здраве. И Господар је отпочео да говори:

— Добри и лијеви Мој народи! Колико ли си Ме задужио вјерношћу, послушношћу и мукама за отаџбину! Како да ти се одужим? Чиме? Моје су моћи слабе, да ти вратим сва добротинства!

— Не, Господару не збори тако — упаде у ријеч првак рудински и признати јунак Јован Петров Драшковић. Ти си нас све више задужио. Ти си муке подносио за све нас, и што смо стекли, Богу и Теби имамо да захвалимо. Одужио си нам се као и један владалац на овоме свијету својему народу!

Сав присутни народ попрати те ријечи дуготрајним одобравањем.

Краљ је био узбуђен и тронут, па се по томе окрете према присутним старим Црногоркама. Неке Му рекоше, да су носиле тајин за мужеве чак у Бар и Улицу. Кад су дошле на лице мјеста, тек тад би биле извјештаване да су им домаћини погинули и да су већ покопани. Нијесу тужиле, већ су Бога славиле, што су себе кроз њих прославиле, и што су њихови мужеви живот жртвовали за Господара и домовину.

— Да, добре Моје старе Црногорке — рече Господар — благословена је ваша патња. Да видите Бар и Улицу, да видите све новоосвојене наше крајеве, ви бисте се толико радовале! Урађено је и ослије рата много. Из проливене крви поникла је нова снага наше земље. Наредио сам за војску све што јој треба. Нећете ви и ваше кћери више морати да носите тајин и цебану као некад што је било. Па исто тако, као што вас старе Ја сада окуљам, и Мој ће син Нашљедник у име захвалности оку-

љати ваш подмладак. Ја сам необично весео због Мојега народа. Убили Ме много труда око Моје земље, али нека је Богом просто, само кад је Мојем народу добро. Војнике ћу и даље да учим, а вас, жене и старе и младе, није Ми потребно учити, јер ви сте све добре кућнице. Слушајте ви млађе своје мајке и свекрве. Ваше старе биле су од камена. Нијесу тужиле у војсци. И Ја сам имао мајку, као што су и ове старе. Била је права Црногорка, од Мартиновића. Учила Ме храбрости још од мала. Једног дана затаче ми као дјетету за пас палицу. Зайтах је: шта ће ми то? А она ми рече: „да посјечеш непријатеља домовине, синко!“ Тако и ви младе соколите своју ћезу, да буду вазда спремна ради отаџбине погледати опасности у очи. Ви, њак, војници — Краљ се окрену према њима — треба у невољи да се чувате. Не користите онај много отаџбини, који слијепо изгине. Након мене остаје мој Нашљедник. Он љуби младе људе. И он ће вас све окуљати око себе и грлити вас као и ја. И он ће вас чувати. „Ах, тата, — рече ми једном кад смо посматрали нашу младост, нашу војску — како ли сам тужан, кад их гледам“. Због чега? — уицах га. „Бојим се, да ми не изгину“. Чувај их, сине, па неће, — утјеших га.

Добићете и нови џут, који ће вам бити од користи и помоћи. Тад ће вам доћи у посјету Краљица са снахама и кћерима. Добра је Краљица. Да знају ове старе, како их она љуби! А да знају оне младе, колико се о њима она брине! Она Ми је кроз сву Моју владавину помагала. Ја дођи кући једак, уморан и нерасположен, а она Ме утјешила и посоколи, те Ми тако живот лакше прођи за опште добро.

Али вама ко се може
Одужити Црногорке?
Кад ви саме умријете
Уставити сузе горке —

Босе, гладне, трудне, наге
За нама се потучате
По граница домовине
Да нам скромни тајин дате.

Ви нијесте од нас мање:
Кад наступе живе муке,
Водс, праха и олова
Долају нам ваше руке —

Мало је ко од присутних могао задржати у очима сузу од узбуђења, које су изазвале Краљеве дирљиве ријечи и очинске поуке, тако разумљиве и народске, да их је свак могао разумјети.

Уз бурно клицање, које се често понављаше, Краљ је устао и пошао према коњу. Народ се гомилао око Њега. Цјеливао му је руке, клицао му и топло га благосиљао, гласно се молећи Богу за Његово здравље и срећу.

Опроштај са Рудињанима био је до дна душе дирљив. Господар им је дуго захваљивао, соколио их и благосиљао их. Краљ и народ били су у топлоте загрљају, не могавши се тако лако један од другог одвојити.

Његово Величанство Краљ вратио се у четвртак у вече са пратњом преко Никшића на Цетиње у најбољем здрављу и веома задовољан од путовања кроз народ. Краља је на Цетињу дочекала сва Краљевска Породица, жељно ишчекујући виђење с Њиме и Његове лијепе приче о утисцима са пута. Исто тако се вратише задовољна и сва господа из пратње, а особито председник владе г. др. Томановић, који је напоре пута такође одлично издржао и био пресеђан због неописаног одушевљења, којим је народ свуда Краља преду-

Поглед по свијету

Монархисти у Португалу — Буна у Кини — Младотурски конгрес.

У Португалу ври... Монархистички покрет све се више шири и у све већу опасност доводи младу републику. Зато се са службене стране све крије што се тамо догађа и јављају само оно што иде њима у прилог. А у ствари република се налази у врло критичном стању.

По једној вијести из Лисабона, дакле из републиканског извора, сузбиле су неки дан републиканске чете монархисте након крваве битке код Алкахасе. Треба свакако чекаати потврду ове вијести. Из Лондона се пак јавља, да се монархисти налазе у врло добрим позицијама у сјеверном Португалу и да располажу с доста новца и ратног материјала. Изгледа, да се републиканска влада не поуздава одвећ у своје копнене чете, те да полаже сву наду у момчад с ратних бродова. За монархисте се тврди, да располажу с 20.000 добро оружаних војника. Тако веле да је отпловио из Антверпена један пароброд крчат ратним материјалом и топовима, за који се држи, да је одређен за монархисте у Португалу. Републиканци ће на сваки начин још много напора да издрже с монархистима, а може лако доћи и до поновог проглашења монархије у Португалу, нарочито ако монархисти располажу с доста новца. Сигурно је свакако, да је добар дио португалског народа до крајности одан цркви и краљу, те да је киван на републиканску владу ради закона о одијељењу цркве од државе.

Млада република се љуба! Може врло лако, да љосне као и да је није било.

Традиције се лако не руше.

Ни у Кини није ништа боље. Тамо је завладала права анархија. Бунтовници су се толико осилили, да једнако продири напријед и не може им се ништа учинити. Само влада је у великом шкрипцу, па не зна шта да ради.

У почетку је влада била наклоњена овом покрету, јер је држала да ће га моћи искористити у политичке сврхе, нарочито против Русије. Говорило се, да га је не само толерирала, него и помагала. Али сад се њене наде све изјаловише. Од њених планова не би ништа, а она дође у тјеснац.

Бунтовници су постали безобзирни и осигиони.

Они напредују полагано, али сигурно, те им се све више пристава прикључује. У дипломатским се круговима боје, да се револуционарни покрет не изроди у борбу против странаца, јер садашња буна носи сва обиљежја боксерског устанка. Досад је буна била намерена против владе и династије, али сад нападају бунтовници и странце. Град Вучанг је скоро сасвим изгорио. Хамјанг а и Вучанг су добро утврђени и имају добре топове. На молбу заповједника страних крстари-

ца не бомбардирају више владине ратне бродове Вучанг.

Бунтовници су увјерени, да ће већи дио владиних чета к њима прећи а остале ће лако разбити. У Ханкау-у је дошло до ужасног покоља. Све су тамнице отворене. И међу момчади на ратним бродовима опажа се револуционарни покрет. У рукама бунтовника је више жељезничких станица и један арсенал, те многа мања стоваришта оружја. Све су управне зграде и куће мандарина у Ханкау-у изгорјеле. Из Кантона бјежи народ, јер се боји покоља. И у Ханкингу су чете непоуздане, те се бојати, да не пређу к револуционарцима. И град Ченгча је пао у руке бунтовника.

Пошто се бунтовни покрет рапидно шири и захваћа већ и војску, налази се кинеска влада у врло опасном стању. Осим тога немају владине чете ни доволно муниције. Чују се гласови, да је ова буна пошљедица агитације јапанских агената, јер се Јапан нада користима за себе, ако падне садашња династија у Пегингу. Да ли ће силе посредовати, ништа се не зна.

Кина је хтјела да се освети Русији, па се сад свети сама себи!

Ономад је затворен младотурски конгрес у Солуну пошто је изабрана главна управа странке. Председник је Хаџи Адил беј, а потпредседник Талат беј. Одборници су: Зија беј, Ејуб Сабри беј, Нијази беј, Хамад беј, Митад беј, Др. Назим, Риза беј, Хусрев беј, Абдурахман беј и Хаџи беј. Риешено је да се сваке године састаје главна скупштина цијеле комитетске странке, а прва ће бити у очи нових избора за парламент. Разумије се, да ће и те скупштине бити тајне као и досадашње с том разликом, што ће на њима пуштати и новинарске извјештаче младотурских листова.

Пало је у очи ово брзо затварање конгреса, те га доводе у везу са запетим односима који владају између Саид пашиног кабинета и комитета. Правни комитетске странке врло су забринути па и незадовољни, што су се примили за министри у овом кабинету и неки њихови чланови. Комитет је све више против држања Саид пашине владе, што се види и по писању „Танина“ главног органа младотурске комитетске странке. Да је тако некако, види се и по једној изјави Саид паше у „Сабаху“ у којој вели, да је он нови кабинет саставио, и ако се није ничим обвезао комитетској или којој било другој странци.

Тако је младотурском комитету остало сада само да јадикuje, али у ствари не може ништа да учини.

Зато су Младотурци и ћутали када је у парламенту Саид паша свечано изјавио да влада има у сваком погледу одријешене руке и да ће водити слободну акцију. А да би иронија већа била новој влади су ријешили и да гласају повје-рење!

Талијанско-турски рат

Заузеће Хомса

Према саопштењу талијанске телеграфске агенције Стефани, главни командант талијанских трупа у Триполису намислио је да заузме турску покрајину Хомс, ради чега је наредно да се нарочите трупе талијанске војске у Триполису крену са неколико бродова у Хомс. Изасланим групама стављено је у дужност, вели агенција Стефани, да наредне турском гарнизону у Хомсу да се преда, а ако то не учини да се силом натјера на предају.

Негодовање противу старе владе

У Цариграду све више избија негодовање противу старе владе. Њој и приписују у тријех што је Италија навалила на Триполис и сматрају, да је она то могла још благовремено да спријечи. Због тога су посланици из Триполиса тражили у парламенту да се чланови старе владе ставе под оптужбу. Они оптужују стари кабинет да је био јак немарљив, да није извршио административне реформе, да није осигурао одбрану Триполиса, да је оставио вилајет без валије и да није војном команданту дао никакве инструкције у погледу одбране Триполиса од Талијана.

И у тајној сједници парламента такође су осули многи посланици нападе на досадашњу владу, а особито на досадашњег министра војног. Нарочито нијесу бирали ријечи, којима су га частили. Нападнути бивши министар хтјео је, да се од ових оштрих и претераних напада брани, али га је Саид паша узео у заштиту, правдајући држање његових претходника, као да се безразложно окривљују, да су скривили за анексију Триполиса.

Турски добровољци

У Турској изгледа, да не полагају много на своју војску и њихово изашиљање у Триполис, те се од туд да разумјети што је настала жива акција за скупљање добровољаца у околини Триполиса. Тако јављају, да посланик од Бенгазије живо ради на скупљању добровољаца. За њега, Јусуф Шетвана, веле да већ располаже са 8000 добровољаца и да се спрема да упадне у Триполис. Исто тако јављају, да је и Мехмед беј, унук чувеног Абдел Кадара, у Тунису скупио 30.000 добровољаца и да се држи да је с њима ваћ прешао у Триполис. Па и у Египту скупљени су добровољци и они су се кренули за Триполис. За њих се вели, да се налазе у близини Бенгазије.

Посредовање за мир

Све настојавање, да се поради на измирењу Турске и Италије остало је до сада безуспјешно. И Турска и Италија нијесу прогивне измирењу, али ни једна ни друга не могу да пристану на измирење како једна од друге траже. Турска би вољна да задржи суверенитет Султанов над Триполисом и да Италији да само неке економске компензације. Италија за то неће да чује. Она хоће да се измири, али да Турска дигне са свијем руке са Триполиса као и да није био њен. Као вели: Триполис је сад у нашим рукама и нећемо га испуштати из шака ни по коју цијену, а Турска кад га је већ изубила не треба да се увлачи у веће недаће, него нека пристане и на оно што јој добре воље дамо. И тако су сада и једна и друга изјавиле, да од измирења не може ништа да буде. Италија вели, да Триполис не пушта и не даје ни наре-

оштете, а Турска свечано изјављује, да неће за примирје чути све до год се не призна суверенитет Султанов.

И тако ће рат бити продужен и поред свега уништања великих сила, да се приступи преговорима за измирење.

Турци на бојишту

Врло ријетко стижу вијести о бојевима, па и оне што стигну нијесу сигурне, јер се јавља или са једне или са друге заинтересоване стране. Ако јављају Талијани, они причају о својој побједи, а ако јављају Турци они се хвале својим побједама. И тако се не зна коме ће се прије вјеровати и шта је све у ствари. Међу таквим вијестима налази се и вијест кореспондента „Икдамова“ у Триполису, који је прије два дана јавио, да је у сукобу, који је био између Турака и Талијана, војска талијанска љуто пострадала. Каже, да су Талијани имали само у једном боју 700 мртвих, док су Турци имали само 2. У своје даљем извјештају овај дописник износи како је турска војска изванредна и како се налази у врло добром стању, а тако исто и племена арапска, док су колико јуче Талијани јављали како је турска војска јако деморализована и да се налази у врло јадном стању.

Кома сад да се вјерује: првом или другом извору? Извјесно је, да су оба претјерана и да свако к себи вуче.

Око турске владе

Са садашњом турском владом нијесу многи задовољни, а нарочито опозиција. Да би се споразум ради тога постигао настојавано је са владине стране да дође до споразума са опозицијом, те су и преговори почели да воде. Али сад стиже вијест, да су сви напори били узалудни и да су сви преговори пропали.

Па и у самом парламенту покренуто је питање о садашњој влади. Опозиција се том приликом изјаснила, да је противна што се у садашњем кабинету налазе неколико министара, који су били и у кабинету Хаки паше, па су тражили, да се они искључе. Како велики везир није могао да дозволи, да му опозиција чак и у том личном питању диктира, одбио је њихов захтјев.

Опозиција стоји на становишту томе, да садашњи озбиљни тренуци изискују, да је на челу управе земље јак кабинет, који треба да буде такав, да задовољи свакога. Садашњи кабинет, веле они, ни изблиза није онакав какав треба земљи и зато су тражили промјену владе, што је већина одлучно одбила, изјављујући да је сада неподесно вријеме да се покрену лична питања.

Најновије вијести

Министар предсједник у Србији др. М. Миловановић изјавио је у Н. Скупштини, да у Србији није наређена мобилизација војске.

Из Лондона се одлучно побија вијест, да ће Енглеска анектирати Египат.

Из Триполиса јављају талијанској агенцији Стефани, да је почело бомбардовање Хомса.

Кратке вијести

Неприкосновеност турске владе. Влада Саид-паше издала је службену наредбу, да ће сваки онај лист који буде критикован или рад владин или рад појединих министара, бити оптужен и кажњен.

Египатски принц у Будим Пешти. Ахмед Фуад, који је четрнаест дана боравио у Бечу, отпутовао је у Будим-Пешту.

Максим Горки оболио. Из Петрограда је стигао телеграм, којим се јавља, да је познати руски писац Максим Горки, који се сада налази на Каприју тешко оболио.

Крилатић посланик. Консервативна странка кандидоваће у првом виртембершком изборном срезу за изборе у рајхстаг познатог ваздухопловца грофа Целелина.

Правнички конгрес. У Будим Пешти је отворен правнички конгрес. На конгресу присуствују сем чланова конгреса још и представници владе и научних завода.

Колера се шири. У пошљедње вријеме колера се почела јако да шири. Опет се појавила у Србији. Има је у свима крајевима: на Рашкој, у моравском округу, у Обреновцу, у Смедереву, у Чаčku, у Биограду, па и по селима. И у Угарској избија у многим мјестима. У Турској се унишћивала, па ни Италију не напушта.

Велика бура у Мексику. „Frankfurter Zeitung“ јавља из Мексика, да је недавно онде бјеснила силна бура. Више стотина људи пало је при овој бури као жртве

Проневјере у руском бродоградилу. Како се из Кронштата јавља, осуђен је надзорник ондашњег бродоградилушта државни вијешник Доброј, ради проневерења од 35.000 рубаља, на једну годину службе у сатнији кажњеника. Добров се послје осуде покушао убити, па се тешко ранио.

Олуја на мору. Ових дана је бјеснила велика бура на Јадранском Мору, а особито у сјеверним дијелу, те је било и људских жртава.

Милијунити патент. У Сједињеним Америчким Државама дан је и милијунити патент за проналаске. Држава за сваки патент добија 170 перпера таксе.

Дневник

† Анто Цемовић. Из Скопља нам јављају: У недељу по подне убијен је у сред Пећи близу ућумата Анто Цемовић, познати Србин из Берана. Убили су га Арнаути из Руговца. Анто је дошао у Пећ код суда ради његова два сина што су затврени у Пећи и страдају љуто. Убице нијесу ухаћене, а изгледа да ни власти око тога много труда не полажу, него напротив повлаче сваког ко своју сумњу изражава. Покојни Анто је био добар и честит Србин, из познате је куће Цемовића и убијен је из освете, која изгледа да је чак и самим Турцима по вољи. Покој му души!

Лажни изасланик. Г. Обрад Поповић, српски прото и митрополитски намјесник у Скадру, који од стране српске скадарске црквеношколске општине и рашко-призренског епископа путује по српским крајевима ради скупљања прилога за оправку цркве и школе у Скадру, послао нам је из Руме, Сријема, ову изјаву: Пошто сам чуо да је прије кратког времена ишао по Сријему, Банату и Бачкој, а и даље, неки Христифор А. Јовановић, те се издавао за школског надзорника српско-црквене општине у Скадру и скупљао прилоге за оправку цркве и школе скадарске, то изјављујем, да у Скадру нема ни једне личности, која би се звала Христифор А. Јовановић, а најмање да се тако зове школски надзорник, те да у опште нема школског надзорника, па с тога Христифор А. Јовановић мора бити једна обична варалица, која мами новац на рачун српске црквене општине у Скадру. С тога чиним пажљивим браћу Србе да тој варалици не дају ништа.

Небески туриста. Прије сванућа б. тек. м. послје изласка Данице тачно у 4^{3/4} сахата појавила се право на истоку комета са дугим свијетлим траком пут запада. Та иста комета видјела се 28. прошлог мјесеца у правцу сјеверозападном право изнад наше Буковице са траком пут истока. Комета је величине као обична звијезда.

Из Дјевојачког Института. Данас службене новине доносе правила о примању родитеља или њихових замјеника у Дјевојачком Институту Царице Марије на Цетињу. По тим правилима како је већ јављено родитељима, ученице морају својим добрим владањем и учењем заслужити посјете и писма родитеља и њихових замјеника. Примање родитеља у Институту биће сваке недеље од 3—4 сата послје подна. На ово примање дозвољено је долазити само оцу, мајци, дједу и баби без икаквих изузетака. Кад родитељи препоруче коме од својих рођака или познаника, да виде њихову дјецу у Институту, тада се такви морају претходно писмено пријавити Начелници Института, која ће, по својој увиђавности, назначити дан и сат примања. Овакво примање биће један или два пута у мјесецу и важи исто за браћу и сестре ученица. Од ученица се тражи, да се за вријеме примања владају по правилима институтским, а родитељи се моле, да се искључиво са својом дјецом разговарају. На примање, а тако и преко године, родитељи се моле, да не доносе и не шаљу дјеци ни слаткиша ни што друго: изу-

зети су Божић, Ускрс и крсно име или каква фамилијарна свечаност, а све што тада добију дјеца дијеле међу својим другарицама. У случају, да је ученица потребно давати што одвише за њено здравље, јавиће Начелници Института родитељима, а они ће то поједино послати. Ученице ће писати родитељима својима сваке недеље или сваке друге, по жељи родитеља. Ученице примају писма и дописнице својих родитеља у недељу. Начелница моли родитеље, да јој се претходно пријаве, кад би имали што о дјечи с њоме говорити. Разговоре о дјечи водиће се у канцеларији Начелнице, у вријеме, које се родитељима одреди.

Оболио комичар. У новосадским листовима читамо: Глумачки живот, кога сви са позорице као необично сретан и весело позирамо, пун је у приватном животу биједи и невоље, нарочито код глумача који вјечито путују као птице селице, које нас сваке године остављају а с прољећа се опет јављају. И наш вјечити глумачки путник, познати и омиљени српски комичар и народни пјевач (севдалиста) *Никола Вукотић*, Србин Црногорац, који је сваки кут, гдје Срби живе, обишао и разнио пјесму а шалом развеселио наш свијет, те је ријетко данас Србина у свим српским крајевима који не познаје нашег омиљеног комичара г. Вукотића — ево нам се послје године дана опет враћа у Нови Сад, (судјеловао је о освећењу код „Невена“), али сад не у прољеће него у јесен. Он не осјећа када више прољеће живота него позну јесен, јер је болан и преболан. Пошао је по савјету љекарском у Беч да потражи својој бољи лијека на бечкој клиници, — но његов је губер врло кратак, — тј материјална му средства нијесу достигла даље од Новог Сада. И ако већ 8 мјесеци болује, он није досађивао никоме да моли потпору, него је све до неки дан давао представе овдје за школску дјецу, зарађивајући хљеб насупроти са својим представама. Сад изгледа, да даље не иде! Он се стога обраћао на људе, којима је познат глумачки тежак положај, да га помогну и да се за њега заузму код нашег свијета те да покуша повратити своје оронудо здравље. — Ми, познавајући г. Вукотића као једног од наших озбиљних и најспособнијих глумача комичара, нашем га свијету најтоплије препоручујемо.

Књижевност

Дјела Ђуре Јакшића. Књијарско-издавачки завод „Напредак“ у Земуну уредним издавањем свих књижевних радова великог писца Ђуре Јакшића отпочело је из српских класичних писаца. Дјела Јакшићева у новој редакцији, која је поверена проф. Јеремији Живановићу, изиће преко сто штампаних табака подијелених у 4 књиге, а биће готова до 15. децембра ове год. У дјелима биће повећи број до сада неприкупљених или необјављених Ђуриних радова. Текст су додали: предговор, коментари и слика пишчева, снимак рукописа, неке његове слике и композиција једне пјесме а техничкој изради покониће се највећа пажња. Да би дјела Јакшићева продрла у све слојеве народа, одређена им је врло ниска цијена: за претплатања 10 перп. (све четири књиге); књијарска ће цијена бити 15 перп. Претплату за Црну Гору прима г. Борислав Сл. Минић, уредник нашег листа.

Употреба вјештачког ђубрета. Да би се пољопривредници упознали са вјештачким ђубретима и њиховом употребом, произвођачи чилске шалитре штампали су ручну књијицу „Колико, Кад и Како“. У тој књијици објашњена је врло популарно што су то вјештачка ђубрета и зашто их треба употребљавати, ако се жели да се повећа принос земаља, а поред тога назначено је колико, кад и како од појединих ђубрета треба употребити. Ко жели, нека се обрати картом или писмом Миодрагу Обреновићу, агрикултурном инжињеру, Дринска улица бр. 3. Биоград.

Нова књига. Андрија К. Вукић, учитељ са Цетиња објављује: Под насловом „Летимичан поглед на народну основну школу у Црној Гори“ (Савремена педагошка расправа) приредио сам у рукопису књијицу, која ће изићи четири штампана табака мале осмине, са шљедећим садржајем: I. Предговор; II. Школске зграде подијелите на централистичкој основи у вези с коначном подјелом школских општина; III. Издржавање и потпомагање народних школа; IV. Учила и остала васпитна и др. огледна средства; V. Методичко сређење ученици; VI. Метода (начин излагања наставног градива у вези с обрађивањем и пропитивањем); VII. Ученици — васпи-

таници, њихово обавезно и уредно посјеђивање школе; VIII. Дисциплина у школи; IX. Наставници — васпитачи, њихова спрема и награда; X. Учитељска удружења; XI. Продужне народне школе; XII. Завршна ријеч о нашој народној школи. Све истакнуте теме у садржају посебно су обрађене. Књијици је цијена 70 перп. Како је писац у немогућности оштампати поменути књијицу о свом трошку, то је принуђен умолити читалачку публику, да би се извољела унапријед претплатити на исту и преко скупљача — поверитеља, упутити писцу претплату на адресу: Андрија К. Вукић — учитељ Цетиње (Cetinje — Montenegro). Скупљачи ће добити уобичајени попуст 10%. Умољавам српске и хрватске листове, да прештампалају овај оглас. Исходно апелујем на своје колеге учитеље и другу г. г. од пера, да се постарају око спуштања претплате, на чему им унапријед захваљујем.

Несреће у свијету

— Кћи шефа одјељења у министарству финансија у Риму, Иса Моти, скочила је кроз прозор трећег спрата свог стана на улицу и остала на мјесту мртва. Она је одузела себи живот што су јој сестре пребацивале што је учествовала у најтежању љепотица.

— У Фридрихштресе у Берлину ухапсили су два полициска чиновника шпанолског консула у Петрограду и поред тога што им је он показао све своје легитимације, јер су га сматрали за једног опасног пустилова. Код полиције је установљена његова интендантност и он је пуштен на слободу уз велике извине.

— Талијански ратни брод (дестројер) „Rompiere“ насукао се са поморских вјежаби на рт Керабо у Сардинији, те се налази у опасном положају.

— При војним вјежбама у Пжибрами догодила се несрећа. Подофици Рис од 35. пјешачке пуковније, који је предводио војнике за измјену страже, био је пијан, те се понашао агресивно и напао војника на стражи. Овај је против њега узео пушку с бодом за одбрану, а Рис је у тај час тако несретно пао, да се сам на бод набио и остао на мјесту мртав.

— У женском одјељењу опште јавне болнице бихарске жупаније у Великом Варадину дошло је до буне. Једна болесница нашла је у јухи један чеп, што је остале болеснице тако ражљутило, да су уништиле читав болнички намјештај, разлупале прозоре и нападе болничаре. Тек великом муком су бунтовнице свладане.

— На пружи БудимПешта-Ријека увешће се доскора експресни влакови, да се олакша путницима из Угарске долазак на Ријеку и морска купалишта. Вожње ће трајати само осам сати из БудимПеште на Ријеку. Положиће се нове шине.

— У Великом Варадину су четири маскирана разбојника провалила у писарницу трговца Гренштајна, те га присилили, да им изручи сву готовину из благајне: око 10.000 круна. Присутни у писарници морали су држати руке у вис, јер су разбојници држали наперене револвере против њих.

— Један руски пароброд крчат соли потонуо је неки дан за вријеме олује у Црном Мору. За момчад се ништа не зна. Капетан је нађен онесвјештен на обали.

— При војним вјежбама код Ахена умрло је много војника од сунчанице.

Биљежник

— Белија се непрестано наоружава. Ратни министар подузима опсежне мјере, да војска буде спремна за рат.

— Турски реакционарци, присташе пређашњег режима, одржали су ових дана конгрес у Паризу, да спреме противреволуцију у Турској.

— У кронштатском заливу потонула је јахта познатог спортсмана Љубовика. Од путника и момчади спасле су се само двије особе.

— Посебном одредбом турске владе одређено је, да сви муслимани морају постити на Рамазан, а они, који то не чине биће кажњени затвором од једну недељу до мјесец дана и новчаном глобом од једне до 15 фунти.

Двије модерно меблиране собе са електричним освјетљењем дају се под офит.

Упитати
Књијару Рајнвајн.

P. 14. Бр. 26. 3-3